

Lietuvos įtraukties
švietimo centras

įtrauktis

MOKINIO SĖKMĖS LINK

Pagalbos galimybės neverbalinį mokymosi sutrikimą turintiems mokiniams

**Rekomendacijos mokytojams ir švietimo
pagalbos specialistams**

Lietuvos įtraukties
švietimo centras

įtrauktis

Leidinį rengė: Asta Kuneikienė, Miglė Žiemienė,
Jūratė Petrulienė, Kira Solovjovienė
Kalbos redaktorė – Lina Kestenienė
Dizainas ir maketas – Olivija Žukauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)
Elektroninis leidinys
ISBN 978-609-96560-8-3

Džiaugsmo g. 44, 11302 Vilnius
Tel. +370 676 960 44
El. paštas info@lisc.lt

Turinys

ĮVADAS	4
PAGRINDINIAI SUTRIKIMO POŽYMIAI	6
UGDYMO APLINKOS PRITAIKYMAS	8
UGDYMO MEDŽIAGOS IR UŽDUOČIŲ PRITAIKYMAS	9
MOKYMO METODAI	10
VERTINIMAS IR ATSISKAITYMO FORMOS	12
SPECIALIOSIOS MOKYMO PRIEMONĖS	13
LITERATŪRA	14

ĮVADAS

Rekomendacijos skirtos mokytojams ir švietimo pagalbos specialistams, dirbantiems su mokiniais, turinčiais neverbalinį mokymosi sutrikimą. Teikdami rekomendacijas siekiame padėti geriau suprasti šių mokinių mokymosi ypatumus ir pateikti praktinius būdus, kaip pritaikyti ugdymo procesą.

Neverbalinis mokymosi sutrikimas – tai mokymosi sutrikimas, pasireiškiantis specifiniais sunkumais apdoroti vizualinę, erdvinę ir kontekstinę informaciją, bet pakankamai gerais kalbiniais gebėjimais. Šių mokinių sunkumai nėra susiję su intelektinių gebėjimų stoka ar motyvacijos trūkumu ir ne visada iš karto būna pastebimi – mokiniai gali atrodyti gerai suprantantys informaciją, aktyviai dalyvauti pokalbiuose, tiksliai atsakyti į klausimus, tačiau susidurti su sunkumais tada, kai reikia savarankiškai organizuoti veiklą, interpretuoti situaciją ar dirbti su sudėtingesne medžiaga.

Svarbu atskirti neverbalinį mokymosi sutrikimą nuo autizmo spektro sutrikimo (žr. lentelę), nes, nepaisant tam tikrų panašumų, šį sutrikimą turintiems mokiniams reikalinga kitokia pagalba ir ugdymo metodai.

Neverbalinio mokymosi sutrikimo ir autizmo spektro sutrikimo požymiai

Sritis	Neverbalinis mokymosi sutrikimas	Autizmo spektro sutrikimas
Pagrindinis sunkumas	Vizualinės bei erdvinės informacijos ir konteksto suvokimas	Socialinės komunikacijos ir sąveikos ypatumai
Kalba	Dažniausiai gerai išvystyta, turtingas žodynas	Gali būti labai įvairi (nuo visiško nekalbėjimo iki labai gerai išvystytos)
Informacijos apdorojimas	Geriau apdoroja žodinę informaciją	Geriau apdoroja vizualinę informaciją
Motorika	Dažni nežymūs smulkiosios ir stambiosios motorikos sutrikimai	Galimi koordinacijos sutrikimai
Socialinis supratimas	Netiksliai „perskaito“ situacijos užuominas	Kitaip supranta socialinę informaciją
Sensoriniai ypatumai	Galimas, bet mažai išreikštas jautrumas sensoriniams stimulams	Dažnas ir aiškiai išreikštas jautrumas sensoriniams stimulams (garsui, šviesai, tekstūroms ir kt.)

PAGRINDINIAI SUTRIKIMO POŽYMIAI

Neverbalinį mokymosi sutrikimą turinčių mokinių stiprybės

- Gerai išvystyta kalba.
- Turtingas žodynas.
- Gera mechaninė atmintis.
- Gebėjimas tiksliai perteikti informaciją žodžiu.
- Gebėjimas laikytis žodinių instrukcijų.
- Gebėjimas tiksliai pakartoti mokytojo žodžius ar atsakyti į konkrečius klausimus.
- Aritmetiniai skaičiavimo gebėjimai.

Neverbalinį mokymosi sutrikimą turinčių mokinių sunkumai

Sritis	Sunkumai
Pažintiniai gebėjimai	Suprasti vizualinę informaciją (schemas, diagramas, žemėlapius) Suvokti erdvinius santykius Išskirti svarbiausią informaciją
Socialiniai gebėjimai	Savarankiškai planuoti veiklą Bendraujant interpretuoti perkeltines prasmes, metaforas, ironiją, potekstę Suprasti neverbalinius bendravimo signalus
Skaitymas	Suprasti teksto esmę ir pagrindinę mintį Suvokti priežasties ir pasekmės ryšius Apibendrinti perskaitytą tekstą, išskirti esmę

Tęsinys

Sritis	Sunkumai
Teksto rašymas	Pradėti rašyti tekstą Išlaikyti rašomo teksto nuoseklumą Struktūruoti mintis Tvarkingai išdėstyti tekstą lape
Uždavinių sprendimas	Suprasti užduoties sąlygą Atlikti užduotis remiantis brėžiniais, grafikais, schemomis, diagramomis Užduočiai atlikti pasirinkti tinkamą matematinį veiksmą
Smulkioji motorika	Netvarkingas ar sunkiai įskaitomas raštas Lėtas rašymas Išlaikyti taisyklingą raidžių dydį Braižyti schemas, geometrines figūras net ir naudojantis liniuotėmis
Stambioji motorika	Koordinuoti judesius Orientuotis erdvėje Atlikti kelių žingsnių, judesių seką Atlikti fizinio ugdymo užduotis

UGDYMO APLINKOS PRITAIKYMAS

Dėl vizualinės informacijos apdorojimo, organizavimo ir planavimo sunkumų neverbaliųjų mokymosi sutrikimą turintiems mokiniams gali būti sudėtinga atsirinkti svarbią informaciją iš aplinkos ir orientuotis kasdienėse veiklose.

Todėl klasėje rekomenduojama:

- užtikrinti nuolatinę ir nuspėjamą mokinio darbo vietą, pageidautina arčiau mokytojo;
- mažinti vizualinės informacijos sudėtingumą aplinkoje, vengti perteklinių detalių;
- prireikus naudoti paprastas, aiškios struktūros planavimo priemones (pavyzdžiui, trumpus veiklos planus), visada jas paaiškinti žodžiu;
- aiškiai žodžiu paaiškinti dienos veiklas, pokyčius ir lūkesčius;
- iš anksto informuoti apie pasikeitimus ir juos aptarti su mokiniu.

UGDYMO MEDŽIAGOS IR UŽDUOČIŲ PRITAIKYMAS

Rekomenduojama:

- ugdomąją medžiagą ir užduotis pateikti struktūruotai, nuosekliai ir neperkrauti vizualine informacija;
- vizualinės priemonės turėtų būti naudojamos saikingai, kai yra būtinos ir visada lydimos žodinio paaiškinimo;
- instrukcijas formuluoti trumpais, aiškiais sakiniais;
- užduotis skaidyti etapais;
- aiškiai įvardyti darbo eigą ir veiksmų seką;
- pateikti pavyzdžių prieš savarankišką darbą;
- svarbią informaciją pakartoti ir įsitikinti, kad mokinys ją suprato;
- paaiškinti kontekstą, veikėjų vaidmenis ir netiesiogines reikšmes, kurios mokiniui gali būti neakivaizdžios.

Pavyzdžiai

1. Vietoj abstraktaus nurodymo „Išanalizuok tekstą“ pateikiama konkreti veiksmų seka:

- „Perskaityk tekstą.“
- „Pasakyk, apie ką jis.“
- „Rask svarbiausią mintį.“

2. Matematikos pamokose naudinga pirmiausia padėti mokiniui išskaidyti užduoties sąlygą:

- „Ką jau žinome?“
- „Ką reikia rasti?“
- „Ką reikės daryti pirmiausia?“

MOKYMO METODAI

Efektyviausi mokymo metodai yra tie, kurie suteikia aiškią veiklos struktūrą ir remiasi žodiniu paaiškinimu.

Tiesioginis mokymas – mokytojas aiškiai pateikia mokomąją medžiagą, modeliuoja veiksmus ir nuosekliai veda mokinį prie savarankiško užduoties atlikimo. Taikydamas tiesioginio mokymo metodą, mokytojas:

- aiškiai įvardija pamokos tikslą ir veiksmų seką;
- modeliuoja užduoties atlikimą;
- organizuoja savarankišką darbą ir teikia grįžtamąjį ryšį.

Mąstymas garsiai – mokytojas ir (ar) mokinys žodžiais verbalizuoja savo mąstymo eigą, kad būtų aiški sprendimo logika ir taikomos strategijos.

Taikydamas mąstymo garsiai metodą, mokytojas:

- žodžiais paaiškina sprendimo žingsnius, įvardija pastebėjimus, kriterijus ir priežasties ir pasekmės ryšius;
- modeliuoja strategijų taikymą ir skatina mokinį verbalizuoti savo mąstymo eigą;
- perduoda iniciatyvą mokiniui, skatindamas savarankišką strategijų taikymą.

Šis metodas gali būti taikomas įvairiose ugdymo srityse: skaitymo supratimui, rašymui, matematikos uždavinių sprendimui ir socialinių situacijų analizei.

Pavyzdžių metodas – mokiniui pateikiamas teisingai išspręstos užduoties pavyzdys, padedantis suprasti sprendimo eigą. Taikant šį metodą:

- pateikiamas aiškus užduoties sprendimas;
- analizuojama sprendimo eiga ir logika;
- mokinys sprendžia panašią užduotį savarankiškai.

„Jeigu – tai“ taisyklės – mokiniui pateikiamos aiškios sąlygų ir pasekmių taisyklės, padedančios numatyti veiksmų seką. Taikant šį metodą:

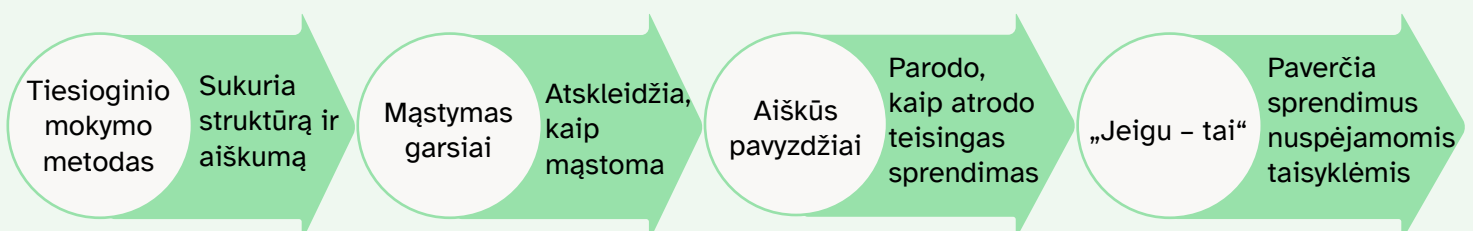
- taisyklė formuluojama aiškiai ir konkrečiai;
- taisyklė išlieka pastovi, keičiasi tik pavyzdžiai;
- mokinys mokomas pats pasakyti taisyklę.

„Jeigu reikia rasti sumą, **tai** sudedu.“

„Jeigu kitas žmogus kalba, **tai** aš laikiu savo eilės“.

„Jeigu noriu rasti klasę, **tai** ieškau numerio ant durų, einu pagal rodykles, klausiu mokytojo.“

Šie metodai, taikomi papildant vienas kitą, suteikia struktūruotą, nuspėjamą ir aiškiai verbalizuotą mokymosi procesą, kuris mažina spėjimo bei interpretavimo poreikį ir sudaro sąlygas nuosekliai formuoti problemų sprendimo, savireguliacijos ir savarankiško mokymosi įgūdžius.

SPECIALIOSIOS MOKYMO PRIEMONĖS

Tinkamai parinktos priemonės gali padėti mokiniui geriau organizuoti veiklą ir atlikti užduotis.

Rekomenduojama naudoti:

- instrukcijų korteles su aiškiais veiksmy žingsniais;
- sąvokų žodynėlius ir taisyklių rinkinius;
- skaitmenines priemones (pavyzdžiui, „ForBrain“ ausines, teksto skaitymo, rašymo, diktavimo programas);
- kompiuterį ar planšetę, kai rašymas kelia sunkumų;
- aiškius, paprastus laiko planavimo įrankius (pavyzdžiui, skaitmeninius laikmačius).

Motorikos sunkumų turintiems mokiniams gali būti naudinga:

- naudoti storesnius rašiklius ar specialius pieštukų laikiklius;
- rašyti didesniuose langeliuose;
- naudoti iš dalies paruoštas lenteles ar schemas;
- dirbti kompiuteriu vietoj ilgo rašymo ranka.

Neverbalinį mokymosi sutrikimą turinčių mokinių ugdymas yra efektyviausias tada, kai:

- informacija pateikiama aiškiai ir nuosekliai;
- mokymas grindžiamas žodiniu paaiškinimu;
- užduotys struktūruojamos ir skaidomos;
- mažinamas vizualinės informacijos sudėtingumas;
- atsižvelgiama į mokinio motorikos ir veiklos organizavimo sunkumus.

LITERATŪRA

1. Archer, A. L., & Hughes, C. A. (2010). *Explicit instruction: Effective and efficient teaching*. Guilford Publications.
2. Burger, N.R., & Rourke, B.P. (2004). *A Special Kind of Brain: Living with Nonverbal Learning Disability*. Jessica Kingsley Publishers.
3. Chen, O., Retnowati, E., Chan, B. K. Y., & Kalyuga, S. (2023). The effect of worked examples on learning solution steps and knowledge transfer. *Educational Psychology*, 43(8), 914–928. <https://doi.org/10.1080/01443410.2023.2273762> [Žiūrėta 2026-01-29].
4. Datsogianni, A., Sodian, B., Markovits, H., & Ufer, S. (2020). Reasoning with conditionals about everyday and mathematical concepts in primary school. *Frontiers in Psychology*, 11, 531640. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.531640> [Žiūrėta 2026-02-12].
5. Mammarella, I. C., Cardillo, R., & Broitman, J. (2021). *Understanding nonverbal learning disability: a guide to symptoms, management and treatment*. Routledge.
6. Marcus, G. H. (2019). *Nonverbal learning disorders: a school and life perspective*. Halsey Press.
7. Tang, K., Noordin, N., & Ismail, L. (2025). Evaluating the think-aloud method for English reading: a systematic review. *Cogent Education*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2497150> [Žiūrėta 2026-02-03].

Stiprybė slypi skirtumuose, o ne panašumuose.

Stephen Covey

Lietuvos įtraukties
švietimo centras

įtrauktis